

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

(חבקות ג' ו')

פרשת תרומה

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות לחג	לוח אור החיים
18:41	18:02	17:10*	י-ם
18:37	18:00	17:08	ת"א
18:37	18:01	17:09	חיפה
18:40	18:02	17:10	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 16:50

מנהיג ישראלי

ובעצם הם אומרים תחילו לדאוג גוף שלכם, כל מה שמשנה רבנו הוציא אתכם ממצרים בכדי להציל את גופכם מן השעבוד, ולחזקו ולענגו בתענוגות בני אדם, וזו היתה כונתם באומרם אלה אלהיך ישראל אשר הוציאוך מארץ מצרים, שזו כל מטרת יציאת מצרים, ולזה איננו צריכים את משה וגם לא אהרן וחור, רק שלא יפריעו לנו, ולכן מאד מהר מעבודת הקרבנות הגיעו לעבודת עצמם והנאת גופם, וכמו שמפורש בפסוק (שמות ל"ב ו') וַיִּשְׁפִּימוּ מִקְתָּרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיַּגִּישׁוּ שְׁלָמִים וַיִּשְׁבַּח הָעָם לְאֱלֹהֵי וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּקְרְאוּ לְצִצְקָה, ואין צחוק אלא עבודה זרה וגילוי עריות, שזו היתה כל מטרתם, ועל כך העמידונו רבותינו ואמרו (סנהדרין ס"ג): לא עבדו ישראל עבודה זרה אלא להתיר להם עריות בפרהסיא.

נמצא הבדל תהומי בין משה רבנו ואהרן כהן וחור ודומיהם מחכמי ישראל הצדיקים והטהורים, שכל מטרתם להביא את בני ישראל לשלימות רוחנית שתזכה אותם לחיי עולם הזה נאותים ותקינים והיי העולם הבא ארוכים, לבין מנהיגי הערב רב הטמאים, שכל מטרתם להביא את האדם לחיי העולם הזה מתועבים, ובוזה יובן לנו ציווי התורה מיד אחר מעשיהם של הערב רב והפירצה שגרמו בעם ישראל, דבר אל בני ישראל, והשתנה כאן פירושו שכוונתו שלא ימנו על עצמם דבר ומנהיג מן הערב רב, שכן כבר ראו את רעתם ואת האסון שהמיטו על עם ישראל, שנגזרה עליהם גזירה כליה ח"ו, אלא שבאותו הזמן מתו מהם כשלושת אלפי איש, ואת השאר חילק הקב"ה בין כל הדורות, כידוע בדברי חז"ל (סנהדרין ק"ב).

ובזה יובן גם המשך הפסוק, ויקחו לי תרומה וכו', והיינו כוונת המשכן המקדשת את האדם ודרכו השכינה שורה בישראל וכמו שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד מישראל, ועל המילה "לי" אמרו חז"ל לי לשמי, ולכן דוקא כאשר בא לצוותם על התקדשותם והתרחקותם מחטא העגל ובפרט לפי המבואר בחז"ל שכל מטרת המקדש לתקן את חטא העגל [ולפי האמור בדברינו אינו רק בכך שמביאים זהב למקדש ולא לעבודה זרה, אלא בזה שהעגל הוא פורקן, ובית המקדש הוא עבדות ה'] אז מצוה אותם התורה שימנו מנהיג ישראל, ההולך בדרכי הישראלי, והוא יוליך אותם בדרך התורה והקדושה, ושלא ימנו מנהיג ערב רב שכידוע כל מעשיהם של אלו אינו לשמו של ה' יתברך, אלא לשם גופם והנאתם. והנה הזוהר הקדוש (בהרבה מקומות וכמו בתיקוני הזוהר תיקון י"ב, ובביאור הגר"א לתיקונים דף יח ע"א ע"ש, וביותר בתיקון כ"א דף נט ע"א ובביאור הגר"א שם) כותב שבדור האחרון כל הראשים יהיו מן הערב רב, ובדואי התורה הקדושה באומרה דבר אל בני ישראל, ציונה גם אותנו לא למנות ראשים מן הערב רב, אבל מה לעשות שבעונות אין שומעים לחכמי התורה ורוב ישראל בעוונותינו רחוקים, לכן הערב רב קרי הראשים לוקחים את ישראל אחר התאוות ומורידים אותם מטה מטה, וכל האסונות שפקדו אותנו הם בשל כך, כדוגמת חטא העגל [ומי יודע אם לא מסיימים כעת את פרעון חטא העגל באסונות אלו], ולכן נלחמים הם בכל כוחם שישארו הם בשלטון ועימם שופטיהם הרשעים מרושעים המחזקים את ידיהם בכל מיני חוקי זדון המביאים קלון על עם ישראל, [דברים אלו נכתבו בשעתו לפני זמן רב, ולנוכח מאורעות התקופה בהם אנו חיים, הם תקפים ונכוחים ביתר משנה], וכל שעלינו לעשות הוא להדבק בתורה וחכמיה, כמשה רבנו בזמנו, לשמוע רק להם ולנפץ את עגל הזהב שבמונינו, ובדואי מהרה יבוא הגואל.

פרשתנו פותחת במילים דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש וכו', וכל המפרשים עמדו על המשך הפסוק ויקחו לי תרומה וכו' אך לא על תחילתו, ובצדק, שכן מה שונה פסוק זה משאר הציוויים שבתורה שפותחים במילים אלו דבר אל בני ישראל [ובדקתי במחשב וישנם עשרים וחמישה כאלו בתורה, חוץ מעוד ב' מקומות שאינם ציווי], אמנם באומרנו כל המפרשים לא דייקנו, שכן אחד מהמיוחדים שבמפרשים הוא אור החיים הקדוש, מפרש לנו מילים אלו בדרכו, ומוסיף וז"ל: ורז"ל דרשו דבר אל בני ישראל, שלא ימנה עליהם מערב רב, ודורשים לשון דברות ושררה. עכ"ל. והיינו שהתורה מצוה אותנו שלא נמנה עלינו מנהיג מן הערב רב.

[והנה מדרש זה אינו נמצא במדרשים המוכרים, אמנם הוא נמצא בילקוט הראובני], והדבר מפליא מאד, מדוע דוקא כאן מצוה התורה על דבר זה שלא ימנו עליהם בני ישראל מהערב רב, ועד עכשיו לא ציונה זאת. ועוד, מדוע באמת לא נמנה מן הערב רב, מאחר שעזבו את ארצם ומולדתם והתגירו והלכו אחר בני ישראל למדבר, ועברו איתם את כל תלאות הדרך, מה נשתנו וכמה נגרעו מן הישראליים. ועוד צריך להבין איך יתבאר המשך הפסוק לאור המדרש הזה, ויקחו לי תרומה, מה הקשר בין הציווי שלא למנות מנהיג מן הערב רב לבין הציווי לקחת תרומה. ועוד שלכאורה כל הציווי הזה שייך לזמנם שהכירו את הערב רב ולא לנו, ואנחנו יודעים שבכל ציווי בתורה ישנו גם צד השייך לכל הזמנים.

ואמנם קודם שנשיב נזכיר את הידוע לכולנו שפרשיות אלו תרומה ותצוה אינם כתובים בתורה כפי הסדר האמיתי שהתרחשו, שכן בפרשת כי תשא חטאו בעגל, וזה היה בט"ו בתמוז, ומשה עלה שנית ושלשית להר סיני, ופרשיות תרומה ותצוה נצטוה עליהם משה בהיותו בהר סיני בפעם האחרונה, וידעו זה נחוצה לנו להבין מהיכן נבעה ההרעה זו וקרא עתה, שכן קדם לציווי הזה חטא העגל, שבו עיקר החוטאים היו הערב רב כמו שהאריכו המפרשים להסביר וכן הוא בזה הקדוש ובמדרשים.

וכאשר נסקור בקצרה את מאורעות חטא העגל, ניווכח שלא באמת רצו למנות מנהיג אלא רצו לסלק את הנהגתו של ה' יתברך על עם ישראל, וכמובן מעליהם, שכן כשנודע להם שביום הארבעים לפי חשבונם לעליית משה רבנו הוא עדיין לא ירד, הם מיהרו לפנות לחור שיסכים עימם לעשות עגל שיורה להם את הדרך בה ילכו, ומשחור סירב הרגוהו ובאו לאהרן, אהרן הסכים אך אמר שלצורך כך צריך זהב ואף נתן להם עצה להביא את הזהב אשר באונוני נשיהם ובנותיהם, הם לא התמהמהו ולא פנו לנשים כלל אלא הורידו את כל הזהב אשר היה עליהם הגברים ונתנוהו לאהרן לעשות עגל, אהרן השליך את הכל לתוך האש, והם בעוד האש מלהטת כישפו כשפיהם ומן האש יצא עגל הזהב, הם חגגו לו ורקדו סביבו ואמרו "אלה אלהיך ישראל אשר הוציאוך מארץ מצרים", והיינו שפונים הם אל בני ישראל ואומרים זה האלהים אשר הוציא אתכם ח"ו ולא הקב"ה, ולמחרת הם עשו חגיגות לעגל ומתוך הוללותם הגיעו לעבודה זרה וגילוי עריות.

וכל מתבונן רואה שאע"פ שבתחילה נראו כדואגים מן המצב ורוצים להמשיך את מורשתו של משה רבנו שהוציאם ממצרים, ורק מחפשים את האיש המתאים, אלא שבאמת "האיש" המתאים לדעתם הוא עגל, ולא בכדי, שכן העגל מסמל בהמיות גדולה, חזק מצד אחד, ובשר רך וטוב לאכילה מצד שני, ושניהם ענינים גופניים,

לוח בינון
 מוסד חינוכי וחינוכי
 לבינינות וחינוך
 077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי' ישמרו ויצילם מכל צרה ופגע.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לראש חודש (המשך, ברכת הלבנה)

לומר רק ברוך מחדש חדשים כנוצר בש"ס שזו ברכת הנשים, ואפשר שגם השל"ה יודה לזה שאין קפידא כי אם בנוסח הברכה הארוכה של אנשים, אבל בזה אין קפידא. עכ"ל. [וכבר ראינו שגם לדעת השל"ה אין קפידא אף בברכה הארוכה, אלא הנשים הרחיקו מעצמן מפני הבושה, ע"ש. ומה גם שכבר כתבו הפוסקים שאין לחוש לסודות שלא גילה רבנו האר"י]. וכן כתב בספר חזו"ע (חנוכה ע"א ש"ע) שטוב שהנשים שישמעו הברכה מן האנשים ויצאו ידי חובה. [ונראה שכל זה רק לענין הברכה, אבל שאר הסדר יכולה לעשות היא בעצמה, שסך הכל זו אמירת פסוקים, וכעין שכתב הביאור הלכה (סו"ה ונהנין מאורה) לגבי סומא, וגם לענין הברכה מוכח מן הגמרא שדי להן בברכת מחדש חודשים בלבד, אלא שבדאי צריך לזה שם ומלכות וכמו שכתב המאירי (סנהדרין שם), ולכן אפילו אם כיוונה לתחילת הברכה וסופה בלבד של האיש המברך, ובשאר המילים לא נתנה דעתה, אך ביחד שמעה ממנו ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם מחדש חודשים, יצאה ידי חובה]. והביא דבריהם בילקוט יוסף (ברכת הלבנה תשס"ט, ע"א קל"ג) אך העיר לנכון שלא נהגו כן. [ואמנם בודאי המחמירה בכך תבוא עליה ברכה. ונראה מכיון שצריכה לצאת ידי חובה, צריכה לומר לבעלה שיכיון להוציא אותה ידי חובה בברכתו. וטוב שהאנשים שמברכים יכוונו לפטור בברכתם כל מי ששומע אותם].

כד. כתב הרדב"ז (ח"א סי' שמ"א) שאם יש מסך או עננים עבים המכסים את הלבנה, עד שאין אורה ניכר ואינו יכול להנות מאורה, אינו יכול לברך עליה, והמברך היא ברכה לבטלה, אבל אם המסך או העננים הם דקים, וניכר אורה יכול לברך עליה. [ואולם מה שכתב הרדב"ז להוכיח דבריו ממה שאמרו בגמרא הרואה לבנה בחידושה מברך וכו', ששמעו שאינו מברך על מנהגו של עולם, אינו מובן מה ראה שצריך להנות מראיתה, ואדרבה לשון בחידושה משמע כלל שאינו צריך להנות ממנה, אלא שהיא בחידושה, וכן כתב לדייק מלשון הגמרא החיד"א בברכי יוסף (סי' תכ"ו אות ד), וכן משמע מדברי הרמב"ם והסוברים כמותו שכבר מ' לחודש אפשר לברך, שאז בודאי אינו נהנה מאורה ובכל זאת יכול לברך, ואף לרבנו יונה שפירש דברי המסכת סוברים שאין לברך עד שתהיה הלבנה מבוסמת, היינו מתוקה שאפשר להנות מאורה, וכמו שהבאנו לעיל (הלכה ט), מ"מ מי אמר שצריך להנות מאורה, אלא די בשיעור לבנה כזו שאפשר להנות מאורה. ומה גם שבטור ובשו"ע לא פסקו כדברי רבנו יונה, וכן כתב החיד"א במפורש שכל דבריו הם רק להרמ"א (סי' תכ"ו סעי' א) שכתב שאין לברך הלבנה אלא בלילה בשעה שהלבנה זורחת ונהנין מאורה. וכן מוכח מדברי החיד"א בברכי יוסף (שם) שלדעת השו"ע אין לחוש לזה, וכן יש להוכיח מלשון המגיד משיירש (שיר השירים) שכתב: וכשתחכסה ותתעלם ולא יוכלו לברך אותו החודש וכו', משמע שרק שהיא נעלמת אינו יכול לברך אבל כל שרואים אותה יכול לברך, מ"מ הסכמת כל האחרונים כדברי הרדב"ז, ומי יערער אחריהם]. וכן פסקו כל אחרוני האשכנזים. [המ"א (סי' ק"א) הביא דברי הרדב"ז ואחריו כולם, עד המשנ"ב (סי' תכ"ו ס"ג) וכה"ח (סופר, סי' תכ"ו אות י"ח)].

כה. ואמנם רבנו החיד"א בספרו מורה באצבע (אות קפ"ד) כתב: יזהר שתהא מאירה יפה, ואם יש אפילו ענן דק עליה, לא יברך. והביאו דבריו אחרוני הספרדים הבאים אחריו [כה"ח פלאגי' (סי' ל"ה אות י"א) ובספר בן איש חי (ש"ש ויקרא כ"ג) וכה"ח סופר (סי' תכ"ו אות י"ח בסופר)]. ובאמת שאין מקור לזה מדברי הפוסקים שקדמוהו, ובספר חזון עובדיה (חנוכה ע"א ש"כ) כתב שהדבר ברור שאין זה מן הדין אלא ממדת חסידות. [ואולם יש שכתבו חומרא זו בשם רבנו האר"י, עיין בשו"ת מעט מים (סי' ל"ה), ובשו"ת ישכיל עבדי (ח"ה סי' כ' אות נ"א), והוא טעות, שלא נזכר כדברים הללו בדברי רבנו האר"י בכתיבו, ואדרבה כבר הבאנו לעיל (הלכה י"א) שיש הסוברים בדעת רבנו האר"י לברך בראש חודש ממש, והיינו כדברי הרמב"ם, ומי שסובר כן בודאי לא מצריך להנות מאורה, וא"כ מה בכך שיכסוה עננים דקים ואף עבים, כל שנראית יכול לברך].

כא. ברכת הלבנה אע"פ שהמנהג פשוט לאומרה בעשרה אך מן הדין אינה צריכה עשרה (וכמו שכתב בשו"ת בית דוד סוף סי' קל"ב), ואולם מצוה מן המובחר לאומרה בעשרה מדין ברוב עם הדרת מלך וכמו בכל מצוה, וכבר הוכיחו האחרונים (עיין בשו"ת יבי"א ח"ב חו"ד סי' י"ח אות ב', ובחזו"ע חנוכה ע"א שס"ו הערה י"ד) מדברי הגמרא (ר"ה ל"ב): שמצות זריזין מקדימין למצוות עדיפה מברוב עם, ולכן לא ישהה את המצוה, ומיד כאשר הגיע זמנה לברך [כל אחד לפי שיטתו, מי שאומר ג' ימים, ומי שאומר שבעה, ומי שאומר מוצאי שבת שאחר השבעה], יברך, ולא ימתין לעשרה. [ואמנם אע"פ שלפי המבואר במסכת סופרים צריך להמתין למוצאי שבת לברך בבגדים נאים (כמבואר לעיל בהלכה י"ג וי"ד), ואיננו אומרים זריזין מקדימין ומברכים מיד שראוי לברך, נראה הטעם לכך שהברכה בשמחה ובנוי הוא חלק בלתי נפרד מקבלת אבינו בשמים, ולכן ממתנים לכך, ועיין בלשון הרדב"ז בתשובה (ח"א סי' שמ"א) שכתב שאם מקדים לברך הלבנה קודם מוצאי שבת מחמת עננים היא ברכה שאינה כתקנה, ואילו בעשרה אין חיסרון מצד הברכה, ורק תוספת צדדית והידור לברכה ברוב עם, ועל זה אין ממתנים].

כב. יש אומרים שברכת הלבנה זו מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי מברכים אותה רק עד ט"ו לחודש, וכן אין מברכים אותה רק בלילה ולא ביום, ולכן הנשים פטורות [כן כתב המ"א (שם) ועוד, וביאר שאין כונת הגמרא שהיו מברכות ממש, אלא שאפילו נשים יודעות ברכה כזו, ע"ש], ועוד כתבו שאף אם ירצו הנשים להחמיר על עצמן ולברך ברכת הלבנה [כדעת ר"ת (המובא בתוס' ברכות י"ד, ד"ה ימים ובעוד מקומות) שנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, וכך נוהגות בנות אשכנז כמבואר ברמ"א (סי' י"ז סעי' ב'), ואולם לדעת מרן השו"ע (שם בב"י, ובשו"ע סי' תקפ"ט סעי' ו') לא יברכו הנשים על שום מצות עשה שהזמן גרמא, ואף אלו הספרדים הנוהגים לברך היינו דוקא במה שנהגו, עיין במה שכתבנו בספר ויוסף עוד דוד (ח"א ע"א ק"א)] אינן יכולות לברך, מפני שהגם גרמו את פגם הלבנה [כן כתבו המשנ"ב (סי' תכ"ו ס"ק א') וכפ' החיים (שם ס"ק א') בשם השל"ה שהובא במ"א, ואמנם המעין במקור הדברים בשל"ה (בשער האותיות קדושה אות כ"ה) יראה שכתב שמשמע פגם הלבנה נראה בעיניו שנשים "מתרחקות" מברכת הלבנה מפני הבושה וכו' ע"ש, וכלל לא כתב שאסור לברך לברך אלא שהם מתרחקות, ומשמע שיוכל לברך אלא אינם רוצות, ונראה שכן מדוקדק בלשון המ"א שכתב: ואע"ג דהם מקיימות כל מ"ע כגון סוכה מ"מ מצוה זו אין מקיימים וכו', ולא כתב אסורות לקיים. ודוק]. וכע"פ לעצם הענין יש לתמוה מה שייך פגם הלבנה לנשים, והלא פגם הלבנה נעשה ע"י שאמרה הלבנה אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד, אבל הענין הוא ע"פ הסוד, עיין בשו"ת רב פעלים (חא"ח סי' ל"ד) שכתב ש"ע"י חטא חוה נעשה פגם הלבנה, וכל הנשים מתיחסות אליה, וביאור דבריו הם ע"פ מ"ש רבנו האר"י בעין חיים (שער ל"ו פרק ב' ושער מ"ז פרק ו'), שאמנם בבריאת אדם הראשון תוקן פגם הלבנה, אבל על ידי שחטאו בעין הדעת החזירו הדבר לקלוקלו, והחטא כידוע נעשה ע"י חוה, ע"ש ודוק]. והאחרונים כתבו עוד כמה טעמים לכך שלא נהגו הנשים לברך. [עיין בשו"ת יבי"א (ח"ה סי' ל"ו אות ב') והטעם האמיתי לעניות דעתי הוא מפני הצניעות, שאין דרך הנשים בזמן הקדום לצאת כלל החוצה ובודאי לא בשעות הלילה לברכת הלבנה, ומני אז התרגלו שלא לברך].

כג. אולם מלשון הגמרא (סנהדרין מ"ב) משמע קצת שהנשים היו מברכות על הלבנה [כן כתב המאירי (שם) והמ"א (סי' תכ"ו בהקדמת הסימן)], וכמו כן יש מי שסובר שהנשים חייבות בברכת הלבנה ואין זו מצות עשה שהזמן גרמא, שזו מציאות טבעית שהלבנה נראית בימים אלו, ולא שקבעו לנו חז"ל דוקא בתאריכים אלו, וכן מה שמברכים בלילה מפני שאז נראית יפה ולא מפני שקבעו לברך דוקא בלילה (כמבואר בשו"ת יבי"א ח"ה סי' ל"ו אות א'). ובספר כף החיים (סי' תכ"ו אות א') כתב: ועל כן נראה נראה כיון שבש"ס משמע שמברכין, יש להם לשמוע הברכה מאחרים ולכוין לצאת, או

הצלחת יהושע שוקי לאסרי הי"ו וכל התומכים ומסייעים בהוצאת העלון, יבורכו מן השמים. halicot.olam.55@gmail.com או לכתובת - צפניה 47 ירושלים